Liite 2

YHDISTYNEET KANSAKUNNAT

Talous- ja sosiaalineuvosto

E/C.12/GC/19
4. helmikuuta 2008

TALOUDELLISTEN, SOSIAALISTEN JA SIVISTYKSELLISTEN OIKEUKSIEN KOMITEA
39. istunto
5.–23. marraskuuta 2007

YLEISKOMMENTTI nro 19[1]

Oikeus sosiaaliturvaan (9 artikla)

[1] Annettu 23. marraskuuta 2007.

I. JOHDANTO

1. Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 9 artiklan mukaan "[t]ämän yleissopimuksen sopimusvaltiot tunnustavat jokaiselle oikeuden sosiaaliturvaan sosiaalivakuutus mukaanluettuna". Oikeudella sosiaaliturvaan on keskeinen merkitys ihmisarvon takaamisessa kaikille ihmisille heidän joutuessaan olosuhteisiin, joissa he eivät pysty toteuttamaan heille yleissopimuksen perusteella kuuluvia oikeuksia kaikilta osin.

2. Oikeus sosiaaliturvaan käsittää oikeuden mahdollisuuteen saada ja nauttia joko rahallisia tai luontoismuotoisia etuuksia ilman syrjintää saadakseen suojaa muun muassa seuraavissa tilanteissa: (a) sairaudesta, vammasta, äitiydestä, työtapaturmasta, työttömyydestä, vanhuudesta tai perheenjäsenen kuolemasta johtuva ansiotulojen menetys; (b) terveydenhuoltopalvelujen saantiin tarvittavien varojen puuttuminen; (c) riittämätön tuki perheelle, erityisesti lapsille ja täysi-ikäisille huollettaville.

3. Koska sosiaaliturvan avulla jaetaan uudelleen yhteiskunnan voimavaroja, sillä on tärkeä merkitys vähennettäessä ja lievitettäessä köyhyyttä, ehkäistäessä syrjäytymistä yhteiskunnasta ja edistettäessä osallisuutta yhteiskuntaan.

4. Yleissopimuksen 2 artiklan 1 kappaleen mukaan sopimusvaltioiden on täysimääräisesti käytettävissä olevien voimavarojensa mukaan ryhdyttävä tehokkaisiin toimenpiteisiin toteuttaakseen kaikilta osin ja ilman syrjintää kaikkien ihmisten oikeuden sosiaaliturvaan, sosiaalivakuutus mukaan luettuna, sekä tarvittaessa tarkistettava näitä toimenpiteitä ajoittain. Yleissopimuksen 9 artiklan sanamuoto antaa ymmärtää, ettei sosiaaliturvaetuuksien tarjoamiseen käytettäviä toimenpiteitä voida määritellä suppeasti ja että niillä on joka tapauksessa taattava kaikille vähimmäistasoinen mahdollisuus nauttia tätä ihmisoikeutta. Näitä toimenpiteitä voivat olla seuraavat:

   (a) maksu- tai vakuutusperusteiset järjestelmät, kuten sosiaalivakuutus, joka mainitaan nimenomaisesti 9 artiklassa. Näissä järjestelmissä yleensä etuudensaajat, työnantajat ja joskus valtio suorittavat pakollisia maksuja ja etuudet ja hallintokulut maksetaan yhteisestä rahastosta;

   (b) maksuttomat järjestelmät, kuten yleiset järjestelmät (joissa kulloinenkin etuus kuuluu periaatteessa jokaiselle, joka kokee tiettyä riskiä tai tietyn tapahtuman) tai kohdennetut sosiaaliturvajärjestelmät (joissa etuuksia saavat niiden tarpeen aiheuttaneeseen tilanteeseen joutuneet). Lähes kaikissa sopimusvaltioissa edellytetään jatkossa maksuttomia järjestelmiä, koska on epätodennäköistä, että vakuutusperusteinen järjestelmä voisi tarjota asianmukaisen turvan jokaiselle.

5. Hyväksyttäviä ovat myös muut sosiaaliturvan muodot, kuten (a) yksityiset järjestelmät ja (b) itseapu tai muut toimenpiteet, kuten yhteisöperustaiset tai keskinäiset järjestelmät. Valitaanpa mikä järjestelmä tahansa, siinä on otettava huomioon sosiaaliturvaa koskevan oikeuden keskeiset osatekijät. Tässä suhteessa järjestelmän olisi nähtävä osaltaan edistävän oikeutta sosiaaliturvaan, ja sopimusvaltioiden olisi suojeltava sitä tämän yleiskommentin mukaisesti.

6. Oikeus sosiaaliturvaan on lujasti vahvistettu kansainvälisessä oikeudessa. Sosiaaliturvan ihmisoikeusulottuvuudet olivat selvästi mukana vuoden 1944 Philadelphian julistuksessa,

jossa vaadittiin sosiaaliturvaa koskevien toimenpiteiden ulottamista perustulon tarjoamiseen kaikille tällaista suojelua ja kattavaa sairaanhoitoa tarvitseville.[2] Sosiaaliturva tunnustettiin ihmisoikeudeksi vuoden 1948 ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa. Julistuksen 22 artiklan mukaan jokaisella on yhteiskunnan jäsenenä oikeus sosiaaliturvaan, ja 25 artiklan 1 kappaleen mukaan jokaisella on oikeus turvaan työttömyyden, sairauden, tapaturman, leskeyden tai vanhuuden sekä muun hänen tahdostaan riippumatta tapahtuneen toimeentulon menetyksen varalta. Oikeus sosiaaliturvaan on sittemmin sisällytetty useisiin kansainvälisiin[3] ja alueellisiin [4] ihmisoikeussopimuksiin. Vuonna 2001 valtioiden, työnantajien ja työntekijöiden edustajista koostuva kansainvälinen työkonferenssi vahvisti, että sosiaaliturva on perustavanlaatuinen ihmisoikeus ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden luomisen perusväline.[5]

7. Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitea (komitea) on huolestunut siitä, että vain hyvin harvoilla on mahdollisuus saada sosiaaliturvaa, koska suurella enemmistöllä (noin 80 prosentilla) maailman väestöstä ei tällä hetkellä ole mahdollisuutta viralliseen sosiaaliturvaan. Näistä 80 prosentista 20 prosenttia elää äärimmäisessä köyhyydessä.[6]

8. Valvoessaan yleissopimuksen täytäntöönpanoa komitea on johdonmukaisesti ilmaissut huolensa tapauksista, joissa mahdollisuutta asianmukaiseen sosiaaliturvaan ei ole myönnetty tai ollut olemassa ja tämä on heikentänyt useiden yleissopimukseen perustuvien oikeuksien toteutumista. Komitea on myös johdonmukaisesti ilmaissut kantojaan oikeudesta sosiaaliturvaan käsitellessään sopimusvaltioiden raportteja mutta myös yleiskommenteissaan ja eri lausunnoissaan.[7] Tämän yleiskommentin tarkoituksena on auttaa sopimusvaltioita panemaan yleissopimus täytäntöön ja täyttämään raportointivelvoitteensa. Yleiskommentissa keskitytään sosiaaliturvaa koskevan oikeuden normatiiviseen sisältöön (II luku), sopimusvaltioiden velvollisuuksiin (III luku), yleissopimuksen rikkomiseen (IV luku) ja

---

[2] Julkilausuma, joka koskee Kansainvälisen työjärjestön (ILO) päämääriä ja tehtäviä, ILOn perussäännön liite, III osan f kohta.

[3] Kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskeva kansainvälinen yleissopimus, 5 artiklan e alakohdan iv alakohta; kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus, 11 artiklan 1 kappaleen e kohta ja 14 artiklan 2 kappaleen c kohta; ja yleissopimus lapsen oikeuksista, 26 artikla.

[4] Nimenomainen maininta oikeudesta sosiaaliturvaan, ks. American Declaration of the Rights and Duties of Man, XVI artikla; Additional Protocol to the American Convention on Human Rights in the Area of Economic Social and Cultural Rights (San Salvadorin pöytäkirja), 9 artikla; Euroopan sosiaalinen peruskirja (ja sen vuonna 1996 uudistettu versio), 12, 13 ja 14 artikla.

[5] Kansainvälinen työkonferenssi, 89. istunto, sosiaaliturvakomitean raportti, sosiaaliturvaa koskevat päätöslauselmat ja päätelmät.

[6] Michael Cichon ja Krzysztof Hagemejer, "Social Security for All: Investing in Global and Economic Development. A Consultation", *Issues in Social Protection Series, Discussion Paper 16*, ILO Social Security Department, Geneve, 2006.

[7] Ks. yleiskommentit nro 5 (1994) vammaisista henkilöistä; nro 6 (1995) ikääntyneiden taloudellisista, sosiaalisista ja sivistyksellisistä oikeuksista; nro 12 (1999) oikeudesta riittävään ravintoon (11 artikla); nro 14 (2000) oikeudesta korkeimpaan saavutettavissa olevaan terveyteen (12 artikla); nro 15 (2002) oikeudesta veteen (11 ja 12 artikla); nro 16 (2005) miesten ja naisten yhtäläisestä oikeudesta kaikkien taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien nauttimiseen (3 artikla); ja nro 18 (2005) oikeudesta työhön (6 artikla). Ks. myös komitean lausunto, jossa komitea arvioi velvollisuutta ryhtyä toimiin täysimääräisesti käytettävissä olevien voimavarojen mukaan yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan mukaisesti (E/C.12/2007/1).

yleissopimuksen kansalliseen täytäntöönpanoon (V luku), ja muiden toimijoiden kuin sopimusvaltioiden velvollisuuksia käsitellään VI luvussa.

II. SOSIAALITURVAA KOSKEVAN OIKEUDEN NORMATIIVINEN SISÄLTÖ

9. Oikeus sosiaaliturvaan sisältää oikeuden siihen, ettei kenenkään olemassa olevaa julkista tai yksityistä sosiaaliturvaa rajoiteta mielivaltaisesti ja kohtuuttomasti, sekä oikeuden nauttia yhdenvertaisesti asianmukaista suojelua sosiaalisilta riskeiltä ja tapahtumilta.

A. Sosiaaliturvaa koskevan oikeuden osatekijät

10. Vaikka sosiaaliturvaa koskevan oikeuden osatekijät saattavat vaihdella olosuhteiden mukaan, muutamat keskeiset tekijät pätevät kaikissa olosuhteissa jäljempänä esitetyllä tavalla. Tulkittaessa näihin tekijöihin liittyviä näkökohtia olisi pidettävä mielessä, että sosiaaliturva tulisi nähdä sosiaalisena hyötynä eikä ensisijaisesti pelkkänä talous- tai finanssipolitiikan välineenä.

1. Käytettävyys – sosiaaliturvajärjestelmä

11. Jotta oikeus sosiaaliturvaan toteutuisi, on oltava käytettävissä ja käytössä joko yksi yksittäinen järjestelmä tai eri osajärjestelmistä koostuva järjestelmä, jonka avulla varmistetaan, että kulloisiakin sosiaalisia riskejä ja tapahtumia varten on olemassa etuuksia. Järjestelmä on perustettava kansallisen lainsäädännön mukaisesti, ja viranomaisten on vastattava järjestelmän tehokkaasta hallinnoinnista tai valvonnasta. Järjestelmien, eläkejärjestelmät mukaan lukien, olisi myös oltava kestäviä, jotta varmistettaisiin, että oikeus voidaan toteuttaa sekä nykyisten että tulevien sukupolvien osalta.

2. Sosiaaliset riskit ja tapahtumat

12. Sosiaaliturvajärjestelmän tulisi mahdollistaa sosiaaliturva seuraavilla yhdeksällä sosiaaliturvan keskeisellä osa-alueella.[8]

(a) Terveydenhuolto

13. Sopimusvaltioilla on velvollisuus taata, että ne perustavat terveydenhuoltojärjestelmät tarjoamaan kaikille asianmukaiset mahdollisuudet saada terveyspalveluja. [9] Jos terveydenhuoltojärjestelmä suunnitellaan yksityiseksi tai sekamuotoiseksi, sen kustannusten ja maksujen olisi oltava kohtuuhintaisia ja siten vastattava tässä yleiskommentissa ilmaistuja

[8] Ks. erityisesti ILOn yleissopimus nro 102 (1952) sosiaaliturvasta (vähimmäistaso). ILOn hallintoneuvosto vahvisti yleissopimuksen vuonna 2002 silloisia tarpeita ja olosuhteita vastaavaksi asiakirjaksi. Myös valtioiden, ammattijärjestöjen ja työnantajien edustajat vahvistivat nämä osa-alueet ILOn merityöyleissopimuksen (2006) määräyksen 4.5 vaatimuksessa A4.5. Komitean vuonna 1991 uudistetuissa yleisohjeissa valtioiden raportointia varten noudatetaan tätä lähestymistapaa. Ks. myös kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus, 11, 12 ja 13 artikla.

[9] Yleiskommentti nro 14 (2000) oikeudesta korkeimpaan saavutettavissa olevaan terveyteen (12 artikla). Sosiaaliturvan on katettava sairaudentila sen syystä riippumatta sekä raskaus ja synnytys ja niiden seuraukset, perusterveydenhuolto ja käytännön sairaanhoito sekä sairaalahoito.

keskeisiä osatekijöitä.[10] Komitea panee merkille sosiaaliturvaa koskevan oikeuden erityisen merkityksen sellaisten paikallisesti esiintyvien tautien kuin hivin/aidsin, tuberkuloosin ja malarian yhteydessä sekä kiinnittää huomiota tarpeeseen mahdollistaa pääsy ennalta ehkäisevien ja parantavien toimenpiteiden piiriin.

(b) Sairaus

14. Sairauden vuoksi työkyvyttömille olisi oltava saatavilla rahallisia etuuksia ansionmenetyskausien ajalta. Pitkäaikaissairailla olisi oltava mahdollisuus vammaisetuuksiin.

(c) Vanhuus

15. Sopimusvaltioiden tulisi ryhtyä asianmukaisiin toimenpiteisiin perustaakseen sosiaaliturvajärjestelmät, joista myönnetään kansallisessa lainsäädännössä määriteltäviä etuuksia ikääntyneille tietystä iästä alkaen.[11] Komitea korostaa, että sopimusvaltioiden tulisi ottaa käyttöön kansallisiin olosuhteisiin sovitettu eläkeikä, jossa olisi otettava huomioon muun muassa työn luonne, erityisesti vaarallisissa ammateissa tehtävä työ, ja ikääntyneiden työkyky. Sopimusvaltioiden tulisi käytettävissä olevien voimavarojen rajoissa tarjota maksuttomia ikääntyneiden etuuksia sekä sosiaalipalveluja ja muuta apua kaikille ikääntyneille, joiden eläkkeen odotusaika ei ole täyttynyt heidän saavuttaessaan kansallisessa lainsäädännössä säädetyn eläkeiän tai jotka eivät muutoin ole oikeutettuja vakuutusperusteiseen vanhuuseläkkeeseen tai muuhun sosiaaliturvaan tai -apuun ja joilla ei ole muuta tulonlähdettä.

(d) Työttömyys

16. Sopimusvaltioiden on paitsi edistettävä täysimittaista, tuottavaa ja vapaasti valittua työntekoa, myös pyrittävä tarjoamaan etuuksia, joilla korvataan sellainen ansiotulojen menetys tai puute, joka johtuu kyvyttömyydestä saada sopivaa työtä tai tehdä sitä. Työn menettämisen perusteella olisi maksettava etuuksia asianmukaiselta ajanjaksolta, ja tämän ajanjakson päätyttyä sosiaaliturvajärjestelmän olisi varmistettava työttömälle työntekijälle asianmukainen turva esimerkiksi toimeentulotuen avulla. Sosiaaliturvajärjestelmää tulisi soveltaa myös muihin työntekijöihin, mukaan lukien osa-aikatyöntekijät, tilapäiset työntekijät, kausityöntekijät ja itsenäiset ammatinharjoittajat sekä epätyypillisessä työssä epävirallisen talouden alalla työskentelevät. [12] Niille henkilöille, joita pyydetään jättämään tulematta työhön kansanterveyteen liittyvän tai muun hätätilan aikana, olisi tarjottava etuuksia ansionmenetyskausien ajalta.

(e) Työtapaturma

17. Sopimusvaltioiden tulisi myös varmistaa sellaisten työntekijöiden suojelu, jotka vammautuvat työsuhteen aikana tai muussa tuottavassa työssä. Sosiaaliturvajärjestelmästä olisi korvattava vammautumisesta tai sairaudesta aiheutuvat kustannukset ja ansionmenetykset sekä se tuen menetys, joka perheen huoltajan kuolemasta seuraa puolisoille ja huollettaville.[13] Riittävät

---

[10] Ks. 4. kohta sekä 23.–27. kohta.
[11] Ks. yleiskommentti nro 6 (1995) ikääntyneiden taloudellisista, sosiaalisista ja sivistyksellisistä oikeuksista.
[12] Sellaisena kuin se on määriteltynä 29.–39. kohdassa.
[13] Ks. ILOn yleissopimus nro 121 (1964), joka koskee työvammatapauksissa myönnettyjä etuuksia.

etuudet tulisi tarjota mahdollisuutena saada terveyspalveluja sekä rahallisina etuuksina, joilla varmistetaan toimeentuloturva. Oikeus etuuksiin ei saisi riippua työsuhteen kestosta, vakuutuksen voimassaoloajasta eikä maksujen suorittamisesta.

(f) Perheen ja lasten tukeminen

18. Perhe-etuudet ovat ratkaisevan tärkeitä, jotta lasten ja huollettavien aikuisten oikeudet yleissopimuksen 9 ja 10 artiklan mukaiseen suojeluun toteutuisivat. Näitä etuuksia tarjotessaan sopimusvaltion olisi otettava huomioon lapsen tai täysi-ikäisen huollettavan ja hänen elatuksestaan vastaavien henkilöiden varallisuus ja olosuhteet sekä muut seikat, joilla on vaikutusta lapsen tai täysi-ikäisen huollettavan tekemän tai hänen puolestaan tehdyn etuushakemuksen kannalta.[14] Perheiden ja lasten etuuksia, mukaan lukien rahalliset etuudet ja sosiaalipalvelut, olisi tarjottava perheille syrjimättä ketään kielletyillä perusteilla, ja niiden tulisi tavallisesti turvata oikeus ravintoon, vaatetukseen, asuntoon, veteen ja sanitaatioon tai muita oikeuksia tilanteen mukaan.

(g) Äitiys

19. Yleissopimuksen 10 artiklassa määrätään nimenomaisesti, että "työssä käyville äideille olisi myönnettävä palkallinen loma tai loma riittävin sosiaaliturvaeduin".[15] Palkallinen äitiysvapaa olisi myönnettävä kaikille naisille, myös epätyypillistä työtä tekeville, ja etuudet tulisi myöntää asianmukaiselta ajanjaksolta.[16] Naisille ja lapsille olisi oltava saatavilla asianmukaiset terveydenhuollon etuudet, joihin sisältyvät synnytystä edeltävä, synnytyksen aikainen ja synnytyksen jälkeinen hoito sekä tarvittaessa sairaalahoito.

(h) Vammaisuus

20. Yleiskommentissaan nro 5 (1994) vammaisista henkilöistä komitea korosti, että on tärkeää mahdollistaa asianmukainen toimeentulotuki vammaisille henkilöille, jotka ovat vamman tai vammaan liittyvien tekijöiden vuoksi tilapäisesti menettäneet tulonsa kokonaan tai osittain tai jääneet vaille työllistymismahdollisuuksia taikka joilla on pysyvä vamma. Tämä tuki olisi annettava ihmisarvon mukaisella tavalla[17], ja siinä tulisi ottaa huomioon vammaisuuteen usein liittyvät erityiset avuntarpeet ja muut kustannustekijät. Annettavan tuen tulisi kattaa myös omaishoitajina toimivat perheenjäsenet ja muut omaishoitajat.

(i) Lesket ja orvot

21. Sopimusvaltioiden on myös varmistettava, että leskille ja orvoille on saatavilla etuuksia, kun sosiaaliturvan piiriin kuulunut tai eläkkeeseen oikeutettu perheen huoltaja on kuollut.[18]

---

[14] Ks. yleissopimus lapsen oikeuksista, 26 artikla.

[15] Komitea toteaa, että äitiyssuojelusta tehdyn ILOn yleissopimuksen nro 183 (2000) mukaan äitiysloman tulisi kestää vähintään 14 viikkoa, ja siihen tulisi sisältyä kuuden viikon pakollinen vapaa lapsen syntymäen jälkeen.

[16] Ks. kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus, 11 artiklan 2 kappaleen b kohta.

[17] Jollei vammaisten henkilöiden sijoittaminen laitoksiin ole välttämätöntä muista syistä, sitä ei voida pitää asianmukaisena ratkaisuna korvaamaan näiden henkilöiden oikeutta sosiaaliturvaan ja toimeentulotukeen sekä kuntoutus- ja työllistämistukeen, joilla autetaan vammaisia henkilöitä työllistymään yleissopimuksen 6 ja 7 artiklan edellyttämällä tavalla.

[18] Komitea toteaa myös, että lapsilla on oikeus sosiaaliturvaan. Ks. yleissopimus lapsen oikeuksista, 26 artikla.

Etuuksilla olisi korvattava hautauskuluja, etenkin niissä sopimusvaltioissa, joissa nämä kulut ovat hyvin korkeita. Leskiä tai orpoja ei saa jättää sosiaaliturvajärjestelmien ulkopuolelle kielletyillä syrjintäperusteilla, ja heitä olisi autettava pääsemään sosiaaliturvajärjestelmien piiriin, etenkin paikallisesti levinneiden sairauksien, kuten hivin/aidsin, tuberkuloosin ja malarian, jätettyä paljon lapsia tai ikääntyneitä ilman omaisia ja yhteisön tukea.

3. Riittävyys

22. Sekä rahallisten että luontoismuotoisten etuuksien on oltava määrältään ja kestoltaan riittäviä, jotta jokainen pystyy yleissopimuksen 10, 11 ja 12 artiklan mukaisesti toteuttamaan oikeutensa perheelle annettavaan suojeluun ja apuun, riittävään elintasoon ja riittävään mahdollisuuteen saada terveyspalveluja. Sopimusvaltioiden on myös kunnioitettava täysimittaisesti yleissopimuksen johdanto-osassa ilmaistua ihmisen synnynnäisen arvon periaatetta sekä yhdenvertaisuuden periaatetta välttyäkseen vaikuttamasta haitallisesti etuuksien tasoon ja siihen muotoon, jossa ne annetaan. Sovellettavilla menetelmillä olisi varmistettava etuuksien riittävyys. Riittävyyden kriteereitä olisi seurattava säännöllisesti, jotta varmistettaisiin, että etuuksien saajilla on varaa niihin tavaroihin ja palveluihin, joita he tarvitsevat toteuttaakseen yleissopimukseen perustuvat oikeutensa. Henkilön suorittaessa maksuja sosiaaliturvajärjestelmään, jonka etuuksilla korvataan puuttuvia tuloja, olisi ansiotulojen, maksettavien maksujen ja kyseisen etuuden määrän oltava kohtuullisessa suhteessa toisiinsa.

4. Saavutettavuus

(a) Soveltamisala

23. Kaikkien ihmisten, etenkin vähäosaisimpiin ja syrjäytyneimpiin ryhmiin kuuluvien, olisi päästävä sosiaaliturvajärjestelmän piiriin joutumatta syrjityiksi millään yleissopimuksen 2 artiklan 2 kohdassa kielletyllä perusteella. Sosiaaliturvan yleisen kattavuuden varmistamiseksi tarvitaan maksuttomia järjestelmiä.

(b) Kelpoisuusedellytykset

24. Etuuksien saamisen edellytysten on oltava kohtuulliset, oikeasuhteiset ja läpinäkyvät. Etuuksien peruuttamista, alentamista tai keskeyttämistä olisi rajoitettava, ja näiden toimenpiteiden tulisi perustua kohtuullisiin perusteisiin, joiden suhteen noudatetaan asianmukaista menettelyä ja joista säädetään kansallisessa lainsäädännössä.[19]

---

[19] Komitea toteaa, että työllisyyden edistämistä ja työttömyysturvaa koskevan ILOn yleissopimuksen nro 168 (1988) mukaan näihin toimiin voidaan ryhtyä vain tietyissä olosuhteissa: kun henkilö on poissa jäsenvaltion alueelta; kun asianomainen viranomainen on todennut, että kyseinen henkilö on itse myötävaikuttanut irtisanomiseensa tai jättänyt työpaikkansa omasta tahdostaan ilman hyväksyttävää syytä; työriidan aikana silloin, kun asianomainen henkilö on lopettanut työskentelynsä työriidan vuoksi; kun asianomainen henkilö on yrittänyt saada tai saanut etuuden vilpillisin perustein; kun asianomainen henkilö on ilman aiheellista perustetta jättänyt käyttämättä hyväkseen tarjolla olevia mahdollisuuksia sopivaan työhön sijoittumista, ammatinvalinnanohjausta, koulutusta, uudelleenkoulutusta tai uudelleen työllistämistä silmällä pitäen; tai kun asianomainen henkilö saa muuta kyseisen valtion lainsäädännössä säädettyä toimeentulotukea, lukuun ottamatta perheenhuoltovelvollisuuden perusteella maksettavaa etuutta, sikäli kuin keskeytetty etuuden osa ei ylitä tämän toisen etuuden määrää.

(c) Kohtuuhintaisuus

25. Jos sosiaaliturvajärjestelmä perustuu maksuihin, näistä olisi säädettävä etukäteen. Maksujen maksamiseen liittyvien välittömien ja välillisten kustannusten ja maksujen on oltava kohtuuhintaisia kaikille, eivätkä ne saa vaarantaa muiden yleissopimukseen perustuvien oikeuksien toteutumista.

(d) Osallistuminen ja tiedottaminen

26. Sosiaaliturvajärjestelmien etuudensaajien on saatava osallistua järjestelmän hallinnointiin.[20] Järjestelmä olisi perustettava kansallisen lainsäädännön mukaisesti, ja siinä olisi varmistettava yksilöiden ja organisaatioiden oikeus etsiä, vastaanottaa ja välittää tietoja kaikista oikeuksista sosiaaliturvaan selvästi ja avoimesti.

(e) Tosiasialliset mahdollisuudet

27. Etuudet olisi myönnettävä oikea-aikaisesti, ja etuudensaajilla tulisi olla tosiasialliset mahdollisuudet päästä sosiaaliturvapalvelujen piiriin saadakseen etuuksia ja tietoa, ja tarvittaessa heidän tulisi suorittaa maksuja. Tältä osin erityistä huomiota olisi kiinnitettävä vammaisiin henkilöihin, maahanmuuttajiin sekä kaukana sijaitsevilla ja katastrofeille alttiilla alueilla ja aseellisten selkkausten alueilla asuviin henkilöihin, jotta hekin saavat mahdollisuuden näihin palveluihin.

5. Suhde muihin oikeuksiin

28. Oikeudella sosiaaliturvaan on tärkeä merkitys tuettaessa monien yleissopimukseen perustuvien oikeuksien toteutumista, mutta lisäksi tarvitaan muita toimenpiteitä, joilla täydennetään oikeutta sosiaaliturvaan. Sopimusvaltioiden olisi esimerkiksi annettava sosiaalipalveluja vammautuneiden ja vammaisten henkilöiden kuntouttamista varten yleissopimuksen 6 artiklan mukaisesti, tarjottava lastenhoitoa ja -suojelua, annettava neuvontaa ja apua perhesuunnittelussa sekä tarjottava erityisjärjestelyjä vammaisille henkilöille ja ikääntyneille (10 artikla); ryhdyttävä toimenpiteisiin köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseksi ja tarjottava sosiaalisia tukipalveluja (11 artikla); sekä toteutettava toimenpiteitä sairauksien ehkäisemiseksi ja terveydenhuollon laitosten, tuotteiden ja palvelujen parantamiseksi (12 artikla).[21] Sopimusvaltioiden tulisi myös harkita sosiaalisen suojelun järjestelyjä vähäosaisiin ja syrjäytyneisiin ryhmiin kuuluville. Tällaisia järjestelyjä ovat esimerkiksi satovahinko- tai luonnonkatastrofivakuutukset pienviljelijöille[22] tai toimeentuloturva epävirallisen talouden alalla toimiville itsenäisille ammatinharjoittajille. Toimenpiteet muiden yleissopimukseen

---

[20] Vastaavat vaatimukset on sosiaaliturvasta (vähimmäisvaatimukset) annetun ILOn yleissopimuksen nro 102 (1952) 71 ja 72 artiklassa.

[21] Ks. Social Security principles, *Social Security Series No. 1*, ILO (1998), s. 14, ja yleiskommentit nro 5 (1994) vammaisista henkilöistä, nro 6 (1995) ikääntyneiden taloudellisista, sosiaalisista ja sivistyksellisistä oikeuksista; nro 12 (1999) oikeudesta riittävään ravintoon (11 artikla); nro 13 (1999) oikeudesta koulutukseen (13 artikla); nro 14 (2000) oikeudesta korkeimpaan saavutettavissa olevaan terveyteen (12 artikla); nro 15 (2002) oikeudesta veteen (11 ja 12 artikla); ja nro 18 (2005) oikeudesta työhön (6 artikla).

[22] Social Security principles, *Social Security Series No. 1*, ILO, s. 29.

perustuvien oikeuksien toteuttamiseksi eivät kuitenkaan sinänsä voi korvata sosiaaliturvajärjestelmien perustamista.

B. Laajasti sovellettavat erityisnäkökohdat

1. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

29. Sopimusvaltioiden velvollisuus taata, että oikeutta sosiaaliturvaan nautitaan ilman syrjintää (yleissopimuksen 2 artiklan 2 kappale) ja yhtäläisesti miesten ja naisten kesken (3 artikla), koskee kaikkia yleissopimuksen III osan mukaisia velvollisuuksia. Siten yleissopimuksella kielletään kaikki välitön ja välillinen lainsäädännössä tai käytännössä esiintyvä syrjintä, joka perustuu rotuun, ihonväriin, sukupuoleen, [23] ikään, [24] kieleen, uskontoon, poliittiseen tai muuhun mielipiteeseen, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, omaisuuteen, syntyperään, ruumiilliseen tai henkiseen vammaan, [25] terveydentilaan (mukaan lukien hiv/aids), seksuaaliseen suuntautumiseen sekä henkilö- ja perheoikeudelliseen tai poliittiseen, sosiaaliseen tai muuhun asemaan ja jonka tarkoituksena tai vaikutuksena on, että se tekee tyhjäksi sosiaaliturvaa koskevan oikeuden yhtäläisen nauttimisen tai käyttämisen taikka heikentää sitä.

30. Sopimusvaltioiden tulisi myös poistaa kiellettyihin perusteisiin perustuva tosiasiallinen syrjintä, jonka vuoksi yksilöillä ei ole mahdollisuutta saada riittävää sosiaaliturvaa. Sopimusvaltioiden olisi varmistettava, että lainsäädännön, politiikan, toimintaohjelmien ja voimavarojen kohdentamisen avulla helpotetaan kaikkien yhteiskunnan jäsenten mahdollisuuksia saada sosiaaliturvaa III osan mukaisesti. Myös sosiaaliturvajärjestelmien piiriin pääsyä koskevat rajoitukset olisi arvioitava uudelleen, jotta varmistettaisiin, ettei niillä syrjitä ketään lainsäädännössä eikä käytännössä.

31. Vaikka jokaisella on oikeus sosiaaliturvaan, sopimusvaltioiden tulisi kiinnittää erityistä huomiota niihin yksilöihin ja ryhmiin, joiden on tavanomaisesti vaikea käyttää tätä oikeutta. Näitä ovat etenkin naiset, työttömät, riittämätöntä sosiaaliturvaa saavat työntekijät, epävirallisessa taloudessa työskentelevät henkilöt, sairaat tai vammautuneet työntekijät, vammaiset henkilöt, ikääntyneet, lapset ja täysi-ikäiset huollettavat, kotitaloustyöntekijät, kotityöntekijät,[26] vähemmistöryhmät, pakolaiset, turvapaikanhakijat, maan sisäiset pakolaiset, paluumuuttajat, ulkomaalaiset, vangit ja muut vapautensa menettäneet.

2. Sukupuolten tasa-arvo

32. Yleiskommentissa nro 16 (2005) miesten ja naisten yhtäläisestä oikeudesta kaikkien taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien nauttimiseen (3 artikla) komitea

---

[23] Ks. yleiskommentti nro 16 (2005) miesten ja naisten yhtäläisestä oikeudesta kaikkien taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien nauttimiseen (3 artikla).

[24] Ks. yleiskommentti nro 6. Komitea toteaa, että joissakin tapauksissa, kuten eläkeoikeuden ollessa kyseessä, ihmisten välillä voidaan tehdä ero iän perusteella. Tämän taustalla on se keskeinen periaate, että kielletyillä perusteilla tapahtuvan erottelun on oltava kohtuullista ja perusteltavissa kyseisissä olosuhteissa.

[25] Ks. yleiskommentti nro 5.

[26] Kotityöntekijöitä ovat ne, jotka tekevät kotonaan vastikkeellista työtä työnantajalle tai vastaavalle yritykselle tai toiminnalle. Ks. ILOn yleissopimus nro 177, joka koskee kotityötä (1996).

totesi, että 3 artiklan panemiseksi täytäntöön suhteessa 9 artiklaan on muun muassa säädettävä sama pakollinen eläkeikä sekä miehille että naisille; varmistettava, että naiset saavat yhtäläiset etuudet sekä julkisissa että yksityisissä eläkejärjestelmissä; ja taattava naisille riittävä äitiysvapaa, miehille isyysvapaa ja sekä miehille että naisille vanhempainvapaa.[27] Sellaisten sosiaaliturvajärjestelmien osalta, joissa etuudet ovat sidoksissa maksuihin, sopimusvaltioiden tulisi ryhtyä toimiin poistaakseen ne tekijät, jotka estävät naisia suorittamasta kyseisiin järjestelmiin yhtä suuria maksuja (koska he esimerkiksi osallistuvat työvoimaan epäsäännöllisesti perhevelvollisuuksien vuoksi ja heidän palkkauksensa on siksi epätasa-arvoinen), tai varmistaakseen, että nämä tekijät otetaan huomioon järjestelmien etuusmalleja suunniteltaessa (esimerkiksi ottamalla eläkeoikeuksia määritettäessä huomioon ajanjaksot, jotka on käytetty lasten kasvattamiseen tai täysi-ikäisistä huollettavista huolehtimiseen). Miesten ja naisten keskimääräisten elinajanodotteiden väliset erot voivat myös johtaa suoraan tai välillisesti syrjintään etuuksien (etenkin eläkkeiden) myöntämisessä, ja ne on siksi otettava huomioon järjestelmiä suunniteltaessa. Maksuttomissa järjestelmissä on lisäksi otettava huomioon se, että naiset joutuvat miehiä todennäköisemmin elämään köyhyydessä ja ovat usein yksin vastuussa lasten huoltamisesta.

3. Riittämätöntä sosiaaliturvaa saavat työntekijät (osa-aikaiset ja tilapäiset työntekijät, itsenäiset ammatinharjoittajat ja kotityöntekijät)

33. Sopimusvaltioiden on täysimääräisesti käytettävissä olevien voimavarojensa mukaan ryhdyttävä toimenpiteisiin varmistaakseen, että sosiaaliturvajärjestelmien piiriin kuuluvat myös riittämätöntä sosiaaliturvaa saavat työntekijät, kuten osa-aikaiset ja tilapäiset työntekijät, itsenäiset ammatinharjoittajat ja kotityöntekijät. Jos näiden työntekijöiden sosiaaliturvajärjestelmät perustuvat aktiivisuuteen työelämässä, niitä olisi mukautettava siten, että näitä työntekijöitä koskevat samat ehdot kuin vastaavia kokopäiväisiä työntekijöitä. Työtapaturmia koskevia ehtoja lukuun ottamatta nämä ehdot voitaisiin määrätä suhteuttamalla ne työaikaan, maksuihin tai ansiotuloihin tai muilla asianmukaisilla menetelmillä. Jos tällaiset työntekoon perustuvat järjestelmät eivät suojaa kyseisiä työntekijöitä riittävästi, sopimusvaltion on ryhdyttävä täydentäviin toimenpiteisiin.

4. Epävirallinen talous

34. Sopimusvaltioiden on täysimääräisesti käytettävissä olevien voimavarojensa mukaan ryhdyttävä toimenpiteisiin varmistaakseen, että sosiaaliturvajärjestelmien piiriin kuuluvat myös epävirallisen talouden alalla työskentelevät. Kansainvälinen työkonferenssi on määritellyt epävirallisen talouden tarkoittavan kaikkea sellaisten työntekijöiden ja talousyksiköiden taloudellista toimintaa, jotka eivät lainsäädännössä eivätkä käytännössä kuulu lainkaan tai riittävästi virallisten järjestelyjen piiriin."[28] Tämä velvollisuus on erityisen tärkeä silloin, kun sosiaaliturvajärjestelmät perustuvat viralliseen palvelussuhteeseen, liiketoimintayksikköön tai rekisteröityyn asumiseen. Toteutettavia toimenpiteitä voisivat olla seuraavat: (a) poistetaan esteet näiden henkilöiden pääsyltä epävirallisten

[27] Yleissopimuksen 10 artiklassa määrätään nimenomaisesti, että "työssä käyville äideille olisi myönnettävä palkallinen loma tai loma riittävin sosiaaliturvaeduin".
[28] Conclusions concerning decent work and the informal economy, General Conference of the International Labour Organization, 90. istunto, 3. kohta.

sosiaaliturvajärjestelmien, kuten yhteisöperustaisen vakuutuksen, piiriin; (b) varmistetaan vähimmäistasoinen turva riskien ja tapahtumien yhteydessä ja laajennetaan sitä vähitellen; ja (c) noudatetaan ja tuetaan epävirallisessa taloudessa kehitettyjä sosiaaliturvajärjestelmiä, kuten mikrovakuutuksia ja muita mikroluottoihin perustuvia järjestelmiä. Komitea toteaa, että useissa sopimusvaltioissa, joissa on laaja epävirallinen talous, on otettu käyttöön kaikkiin ihmisiin sovellettavia ohjelmia, kuten yleisiä eläke- ja terveydenhuoltojärjestelmiä.

5. Alkuperäiskansat ja vähemmistöt

35. Sopimusvaltioiden olisi erityisesti huolehdittava, etteivät alkuperäiskansat eivätkä etniset ja kielelliset vähemmistöt jää sosiaaliturvajärjestelmien ulkopuolelle välittömän tai välillisen syrjinnän vuoksi, varsinkaan siksi, että niille määrätään kohtuuttomia kelpoisuusehtoja tai ettei niillä ole riittäviä mahdollisuuksia saada tietoa.

6. Ulkomaalaiset (mukaan lukien siirtotyöläiset, pakolaiset, turvapaikanhakijat ja valtiottomat)

36. Yleissopimuksen 2 artiklan 2 kappaleessa kielletään kansalliseen alkuperään perustuva syrjintä, ja komitea toteaa, ettei yleissopimus sisällä mitään nimenomaista rajoitusta oikeudenkäytön suhteen. Kun ulkomaalaiset, mukaan lukien siirtotyöläiset, ovat suorittaneet maksuja sosiaaliturvajärjestelmään, heidän olisi voitava saada etua näistä maksuista tai ne tulisi palauttaa heille, jos he poistuvat maasta.[29] Siirtotyöläisen työpaikan vaihdos ei myöskään saisi vaikuttaa tähän hänen oikeuteensa.

37. Ulkomaalaisten olisi voitava päästä maksuttomien järjestelmien piiriin saadakseen toimeentulotukea, kohtuuhintaisia terveydenhuoltoa ja tukea perheelleen. Mahdollisten rajoitusten, kuten tukikelpoisuuden odotusajan, on oltava oikeasuhteisia ja kohtuullisia. Kaikilla ihmisillä on kansalaisuudestaan, asumisestaan tai maahanmuuttajan asemastaan riippumatta oikeus perusterveydenhuoltoon ja akuuttisairaanhoitoon.

38. Pakolaisia, valtiottomia ja turvapaikanhakijoita sekä muita vähäosaisia ja syrjäytyneitä yksilöitä ja ryhmiä olisi kohdeltava yhdenvertaisesti, kun on kyse mahdollisuuksista päästä kansainvälisten vaatimusten mukaisten maksuttomien sosiaaliturvajärjestelmien piiriin, kuten kohtuullisista mahdollisuuksista saada terveydenhuoltoa ja perheelle kohdennettua tukea.[30]

7. Maan sisäiset pakolaiset ja maassamuuttajat

39. Maan sisäiset pakolaiset eivät saisi joutua syrjityiksi, kun on kyse heidän mahdollisuuksistaan nauttia oikeuttaan sosiaaliturvaan, ja sopimusvaltioiden tulisi ryhtyä ennakoiviin toimenpiteisiin varmistaakseen heille yhtäläiset mahdollisuudet päästä järjestelmien piiriin. Sopimusvaltioiden tulisi esimerkiksi luopua tilanteen mukaan asumisvaatimuksista ja mahdollistaa etuuksien tai muiden kyseeseen tulevien palvelujen antamisen paikassa, johon henkilö on siirtynyt. Maassamuuttajien olisi voitava saada sosiaaliturvaa asuinpaikassaan,

---

[29] Ks. pääsihteerin raportti kansainvälisestä muuttoliikkeestä ja kehityksestä (A/60/871), 98. kohta.

[30] Ks. pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus, 23 ja 24 artikla, sekä valtiottomien henkilöiden oikeusasemaa koskeva yleissopimus, 23 ja 24 artikla.

eivätkä asumisen rekisteröintijärjestelmät saisi rajoittaa maassamuuttajien mahdollisuuksia saada sosiaaliturvaa muutettuaan toiselle alueelle, jolla heitä ei ole rekisteröity.

III. SOPIMUSVALTIOIDEN VELVOLLISUUDET

A. Yleiset oikeudelliset velvollisuudet

40. Samalla, kun yleissopimus mahdollistaa oikeuksien asteittaisen toteuttamisen ja siinä tunnustetaan käytettävissä olevien voimavarojen rajallisuudesta johtuvat rajoitteet, siinä myös asetetaan sopimusvaltioille erilaisia velvollisuuksia, jotka ovat välittömästi voimassa. Sopimusvaltioilla on sosiaaliturvaa koskevan oikeuden suhteen välittömiä velvollisuuksia, kuten velvollisuus taata, että tätä oikeutta voidaan käyttää ilman minkäänlaista syrjintää (2 artiklan 2 kappale), velvollisuus varmistaa miehille ja naisille yhtäläiset oikeudet (3 artikla), ja velvollisuus ryhtyä toimenpiteisiin (2 artiklan 1 kappale) 11 artiklan 1 kappaleen ja 12 artiklan täytäntöön panemiseksi kaikilta osin. Näiden toimenpiteiden on oltava harkittuja, konkreettisia ja suunnattuja toteuttamaan oikeus sosiaaliturvaan täysimittaisesti.

41. Komitea on tietoinen siitä, että sosiaaliturvaa koskevan oikeuden toteuttamisella on merkittäviä taloudellisia seurauksia sopimusvaltioille, mutta toteaa, että sosiaaliturvan perusmerkitys ihmisarvolle ja sosiaaliturvaa koskevan oikeuden tunnustaminen oikeudellisesti sopimusvaltioissa merkitsevät, että tälle oikeudelle olisi annettava asianmukainen etusija lainsäädännössä ja politiikassa. Sopimusvaltioiden tulisi laatia kansallinen strategia sosiaaliturvaa koskevan oikeuden täytäntöön panemiseksi kaikilta osin, ja niiden olisi kansallisella tasolla kohdennettava tähän riittävästi valtion tuloja ja muita voimavaroja. Tarvittaessa sopimusvaltioiden olisi käytettävä hyväkseen kansainvälistä yhteistoimintaa ja teknistä apua yleissopimuksen 2 artiklan 1 kappaleen mukaisesti.

42. Vahva näkemys on, että yleissopimus kieltää taannehtivat toimenpiteet, jotka koskevat oikeutta sosiaaliturvaan. Jos sopimusvaltio ryhtyy harkitusti taannehtiviin toimenpiteisiin, sen on todistettava, että niitä on edeltänyt kaikkien vaihtoehtojen mahdollisimman huolellinen harkinta ja että ne ovat asianmukaisesti perusteltavissa kaikkien yleissopimuksen mukaisten oikeuksien suhteen, sopimusvaltion käyttäessä täysimääräisesti käytettävissään olevia voimavaroja. Komitea arvioi huolellisesti, (a) ovatko toimet olleet kohtuullisesti perusteltavissa; (b) onko vaihtoehdot selvitetty tyhjentävästi; (c) ovatko ne ryhmät, joihin toimet vaikuttavat, tosiasiallisesti osallistuneet ehdotettujen toimenpiteiden ja vaihtoehtojen selvittämiseen; (d) ovatko toimenpiteet olleet välittömästi tai välillisesti syrjiviä; (e) vaikuttavatko toimenpiteet pysyvästi sosiaaliturvaa koskevan oikeuden toteutumiseen, vaikuttavatko ne saavutettuihin sosiaaliturvaa koskeviin oikeuksiin kohtuuttomasti, tai onko joku yksilö tai jokin ryhmä jäänyt vaille mahdollisuutta saada sosiaaliturvaa välttämättömällä vähimmäistasollakaan; ja (f) onko toimenpiteitä arvioitu riippumattomasti kansallisella tasolla.

B. Erityiset oikeudelliset velvollisuudet

43. Kuten kaikista ihmisoikeuksista, myös oikeudesta sosiaaliturvaan seuraa sopimusvaltioille kolmenlaisia velvollisuuksia: velvollisuus kunnioittaa, velvollisuus suojella ja velvollisuus toteuttaa.

1. Velvollisuus kunnioittaa

44. Velvollisuus kunnioittaa edellyttää, että sopimusvaltiot pidättyvät puuttumasta välittömästi tai välillisesti sosiaaliturvaa koskevan oikeuden nauttimiseen. Tämä velvollisuus sisältää muun muassa pidättymisen osallistumasta mihinkään menettelyyn tai toimintaan, jolla esimerkiksi evätään yhtäläiset mahdollisuudet saada riittävää sosiaaliturvaa tai rajoitetaan niitä; mielivaltaisesti tai kohtuuttomasti puututaan itseapuun tai sosiaaliturvajärjestelyihin, jotka perustuvat tapaan tai perinteeseen; tai mielivaltaisesti tai kohtuuttomasti puututaan yksilöiden tai yhteisöjen perustamiin sosiaaliturvaa tarjoaviin instituutioihin.

2. Velvollisuus suojella

45. Velvollisuus suojella edellyttää, että sopimusvaltiot estävät kolmansia osapuolia puuttumasta millään tavoin sosiaaliturvaa koskevan oikeuden nauttimiseen. Kolmansia osapuolia ovat yksilöt, ryhmät, yhteisöt ja muut toimijat sekä niiden alaisina toimivat edustajat. Tämä velvollisuus sisältää muun muassa sellaisten tarvittavien ja tehokkaiden lainsäädäntö- ja muiden toimenpiteiden toteuttamisen, joilla esimerkiksi estetään kolmansia osapuolia epäämästä yhtäläisiä mahdollisuuksia päästä niiden tai muiden ylläpitämien sosiaaliturvajärjestelmien piiriin ja määräämästä kohtuuttomia kelpoisuusehtoja; puuttumasta mielivaltaisesti tai kohtuuttomasti itseapuun tai sellaisiin tapaan tai perinteeseen perustuviin sosiaaliturvajärjestelyihin, jotka ovat sosiaaliturvaa koskevan oikeuden mukaisia; ja jättämästä maksamatta sosiaaliturvajärjestelmään laillisesti vaadittavia työntekijöiden tai muiden etuudensaajien maksuja.

46. Jos maksuperusteisia tai maksuttomia sosiaaliturvajärjestelmiä ylläpitävät tai valvovat kolmannet osapuolet, sopimusvaltioilla säilyy vastuu kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän hallinnoinnista ja sen varmistamisesta, etteivät yksityiset toimijat vaaranna yhtäläistä, riittävää, kohtuuhintaista ja saavutettavaa sosiaaliturvaa. Tällaisten oikeudenloukkausten estämiseksi on perustettava tehokas sääntelyjärjestelmä, johon kuuluvat puitelainsäädäntö, riippumaton seuranta, tosiasiallinen julkinen osallistuminen ja seuraamusten määrääminen lainsäädännön noudattamatta jättämisestä.

3. Velvollisuus toteuttaa

47. Velvollisuus toteuttaa edellyttää, että sopimusvaltiot ryhtyvät tarvittaviin toimenpiteisiin, kuten sosiaaliturvajärjestelmän täytäntöönpanoon, toteuttaakseen sosiaaliturvaa koskevan oikeuden kaikilta osin. Velvollisuus toteuttaa voidaan jakaa edelleen velvollisuuksiin helpottaa, edistää ja tarjota.

48. Velvollisuus helpottaa edellyttää, että sopimusvaltiot toteuttavat positiivisia toimenpiteitä auttaakseen yksilöitä ja yhteisöjä nauttimaan oikeutta sosiaaliturvaan. Tämä velvollisuus sisältää muun muassa sen, että oikeus sosiaaliturvaan tunnustetaan riittävästi kansallisissa poliittisissa ja oikeusjärjestelmissä, ensisijaisesti lainsäädännön täytäntöönpanon avulla; otetaan käyttöön kansallinen sosiaaliturvan strategia ja toimintaohjelma tämän oikeuden

toteuttamiseksi; [31] ja varmistetaan, että sosiaaliturvajärjestelmä on riittävä ja kaikkien saavutettavissa sekä antaa turvaa sosiaalisten riskien ja tapahtumien yhteydessä.[32]

49. Velvollisuus edistää velvoittaa sopimusvaltion ryhtymään toimenpiteisiin varmistaakseen asianmukaisen koulutuksen ja yleisen tietoisuuden mahdollisuudesta kuulua sosiaaliturvajärjestelmien piiriin, etenkin maaseutualueilla ja köyhillä kaupunkialueilla sekä kieli- ja muiden vähemmistöjen keskuudessa.

50. Sopimusvaltioilla on velvollisuus taata oikeus sosiaaliturvaan myös silloin, kun yksilöt tai ryhmä eivät kohtuullisesti arvioituna heistä itsestään riippumattomista syistä itse pysty toteuttamaan kyseistä oikeutta käytettävissään olevilla keinoilla olemassa olevassa sosiaaliturvajärjestelmässä. Sopimusvaltioiden on perustettava maksuttomia järjestelmiä tai otettava käyttöön muita sosiaalihuollon toimenpiteitä tukeakseen niitä yksilöitä ja ryhmiä, jotka eivät pysty suorittamaan riittäviä maksuja oman sosiaaliturvansa varmistamiseksi. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä sen varmistamiseen, että sosiaaliturvajärjestelmä pystyy reagoimaan hätätilanteissa, esimerkiksi luonnonkatastrofien ja aseellisten selkkausten aikana ja niiden jälkeen sekä sadon epäonnistuttua.

51. On tärkeää, että sosiaaliturvajärjestelmien piiriin kuuluvat myös vähäosaiset ja syrjäytyneet ryhmät, silloinkin, kun mahdollisuus rahoittaa sosiaaliturvaa joko verotuloilla ja/tai etuudensaajien maksuilla on rajoitettu. Olisi kehitettävä hinnaltaan edullisia ja vaihtoehtoisia järjestelmiä, joiden välittömään piiriin kuuluvat vailla sosiaaliturvaa olevat, joskin myös heidät olisi pyrittävä sisällyttämään tavallisiin sosiaaliturvajärjestelmiin. Jotta epävirallisen talouden alalla toimivat tai ne, jotka muutoin jäävät vaille mahdollisuutta sosiaaliturvaan, saataisiin vähitellen sosiaaliturvan piiriin, voitaisiin laatia tätä varten toimintaperiaatteet ja lainsäädäntökehys.

4. Kansainväliset velvollisuudet

52. Yleissopimuksen 2 artiklan 1 kappaleessa, 11 artiklan 1 kappaleessa ja 23 artiklassa edellytetään, että sopimusvaltiot tunnustavat kansainvälisen yhteistoiminnan ja avun keskeisen merkityksen sekä ryhtyvät yhteisiin ja erillisiin toimiin saadakseen kaikilta osin toteutetuksi yleissopimukseen sisältyvät oikeudet, kuten oikeuden sosiaaliturvaan.

53. Noudattaakseen kansainvälisiä velvollisuuksiaan sosiaaliturvaa koskevan oikeuden suhteen sopimusvaltioiden on kunnioitettava tämän oikeuden nauttimista pidättymällä toimista, joilla puututaan välittömästi tai välillisesti kyseisen oikeuden nauttimiseen muissa maissa.

54. Sopimusvaltioiden tulisi suojella oikeutta sosiaaliturvaan oman valtioalueensa ulkopuolella estämällä omia kansalaisiaan ja kansallisia toimijoitaan loukkaamasta tätä oikeutta muissa maissa. Jos sopimusvaltiot voivat oikeudellisin tai poliittisin keinoin ryhtyä toimenpiteisiin vaikuttaakseen lainkäyttövaltaansa kuuluviin kolmansiin osapuoliin (muihin kuin valtiollisiin toimijoihin) kunnioittaakseen oikeutta sosiaaliturvaan, nämä toimenpiteet olisi toteutettava Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan ja sovellettavan kansainvälisen oikeuden mukaisesti.

---

[31] Ks. 59. kohdan d alakohta ja 68.–70. kohta.
[32] Ks. 12.–21. kohta.

55. Voimavarojen saatavuuden mukaan sopimusvaltioiden tulisi helpottaa sosiaaliturvaa koskevan oikeuden toteuttamista muissa maissa, esimerkiksi antamalla taloudellista ja teknistä apua. Kansainvälistä apua tulisi antaa yleissopimuksen ja muiden ihmisoikeusnormien mukaisella tavalla, ja sen olisi oltava kestävää ja kulttuurisesti asianmukaista. Taloudellisesti kehittyneillä sopimusvaltioilla on erityinen vastuu ja intressi avustaa kehitysmaita tässä yhteydessä.

56. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että oikeus sosiaaliturvaan otetaan asianmukaisesti huomioon kansainvälisissä sopimuksissa, ja tätä varten niiden olisi harkittava uusien oikeudellisten asiakirjojen laatimista. Komitea toteaa, että on tärkeää tehdä vastavuoroisia kahdenvälisiä ja monenvälisiä kansainvälisiä sopimuksia tai laatia muita asiakirjoja, joilla sovitetaan yhteen tai yhdenmukaistetaan siirtotyöläisiä koskevia maksuperusteisia sosiaaliturvajärjestelmiä.[33] Toisessa maassa tilapäisesti työskentelevien henkilöiden tulisi kuulua kotimaansa sosiaaliturvajärjestelmän piiriin.

57. Kansainvälisten ja alueellisten sopimusten tekemisen ja täytäntöönpanon osalta sopimusvaltioiden tulisi ryhtyä toimenpiteisiin varmistaakseen, etteivät nämä asiakirjat haittaa oikeutta sosiaaliturvaan. Kaupan vapauttamista koskevat sopimukset eivät saisi rajoittaa sopimusvaltion kykyä varmistaa, että oikeus sosiaaliturvaan toteutuu kaikilta osin.

58. Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että oikeus sosiaaliturvaan otetaan asianmukaisesti huomioon niiden toimissa kansainvälisten järjestöjen jäseninä. Tämän mukaisesti niiden sopimusvaltioiden, jotka ovat kansainvälisten rahoituslaitosten jäseniä, etenkin Kansainvälisen valuuttarahaston, Maailmanpankin ja alueellisten kehityspankkien jäseniä, olisi ryhdyttävä toimenpiteisiin varmistaakseen, että oikeus sosiaaliturvaan otetaan huomioon niiden luotonantopolitiikassa, luottosopimuksissa ja muissa kansainvälisissä toimenpiteissä.

    Sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että kansainvälisten ja alueellisten rahoituslaitosten toimintaperiaatteet ja käytännöt, etenkin ne, jotka koskevat rahoituslaitosten roolia rakenteellisessa sopeuttamisessa sekä sosiaaliturvajärjestelmien suunnittelussa ja täytäntöönpanossa, edistävät oikeutta sosiaaliturvaan eivätkä haittaa sitä.

5. Ydinvelvollisuudet

59. Sopimusvaltioiden ydinvelvollisuutena on varmistaa, että kunkin yleissopimukseen perustuvan oikeuden osalta saavutetaan vähintään sen välttämätön vähimmäistaso.[34] Tämä edellyttää, että sopimusvaltio

(a) varmistaa mahdollisuuden päästä sellaisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin, joka tarjoaa kaikille yksilöille ja perheille etuuksien välttämättömän vähimmäistason siten, että nämä voivat saada vähintään välttämättömät terveydenhuoltopalvelut,[35] perustason suojan ja

---

[33] Ks. kansainvälinen yleissopimus kaikkien siirtotyöläisten ja heidän perheenjäsentensä oikeuksien suojelusta, 27 artikla.

[34] Ks. yleiskommentti nro 3 (1990) sopimusvaltioiden velvollisuuksien luonteesta (yleissopimuksen 2 artiklan 1 kappale).

[35] Luettuna yhdessä oikeudesta korkeimpaan saavutettavissa olevaan terveyteen (12 artikla) annetun yleiskommentin nro 14 (2000) 43. ja 44. kohdan kanssa tämä sisältäisi syrjimättömän mahdollisuuden päästä terveydenhuoltolaitoksiin ja saada terveystuotteita ja -palveluja sekä välttämättömät lääkkeet, mahdollisuuden

asunnon, vettä ja sanitaation, ravintoa sekä perustason koulutuksen. Jollei sopimusvaltio pysty tarjoamaan tätä vähimmäistasoa kaikkien riskien ja tapahtumien yhteydessä täysimääräisesti käytettävissä olevien voimavarojensa mukaan, komitea suosittelee, että sopimusvaltio valitsee laajan kuulemisprosessin jälkeen sosiaalisten riskien ja tapahtumien ydinryhmän;

(b) varmistaa erityisesti vähäosaisten ja syrjäytyneiden yksilöiden ja ryhmien oikeuden päästä ilman syrjintää sosiaaliturvajärjestelmien piiriin;[36]

(c) noudattaa olemassa olevia sosiaaliturvajärjestelmiä ja suojaa ne kohtuuttomalta puuttumiselta niihin;[37]

(d) hyväksyy ja panee täytäntöön kansallisen sosiaaliturvan strategian ja toimintaohjelman;[38]

(e) toteuttaa kohdennettuja toimenpiteitä, joilla sosiaaliturvajärjestelmät, erityisesti vähäosaisia ja syrjäytyneitä yksilöitä ja ryhmiä suojelevat järjestelmät, pannaan täytäntöön;[39]

(f) seuraa, kuinka laajasti oikeus sosiaaliturvaan toteutuu.[40]

60. Jotta sopimusvaltio, joka on jättänyt täyttämättä ydinvelvollisuutensa vähintään vähimmäistasolla, voisi perustella laiminlyöntinsä käytettävissään olleiden voimavarojen puuttumisella, sen on osoitettava, että se on tehnyt kaiken voitavansa käyttääkseen kaikki käytettävissään olevat voimavarat pyrkimykseen täyttää ensisijaisesti nämä vähimmäisvelvoitteet.[41]

61. Lisäksi komitea tahtoo korostaa, että sopimusvaltioiden ja muiden avustamaan kykenevien toimijoiden erityisenä velvollisuutena on tarjota kansainvälistä apua ja yhteistoimintaa etenkin talouden ja tekniikan alalla, jotta kehitysmaat pystyvät täyttämään ydinvelvollisuutensa.

IV. OIKEUDENLOUKKAUKSET

62. Osoittaakseen noudattaneensa yleisiä ja erityisiä velvollisuuksiaan sopimusvaltioiden on osoitettava, että ne ovat ryhtyneet tarvittaviin toimenpiteisiin toteuttaakseen oikeuden sosiaaliturvaan täysimääräisesti käytettävissä olevien voimavarojensa mukaan ja taanneet, että miehet ja naiset nauttivat tätä oikeutta yhtäläisesti ja ilman syrjintää (yleissopimuksen 2 ja 3 artikla). Jos sopimusvaltio ei toimi vilpittömässä mielessä ryhtyäkseen tällaisiin toimenpiteisiin, se loukkaa kansainvälisen oikeuden mukaan yleissopimusta.[42]

---

saada lisääntymis- ja äitiysterveydenhuollon palveluja (ennen synnytystä ja sen jälkeen) ja lasten terveydenhuollon palveluja sekä mahdollisuuden rokotussuojaan merkittävimpiä yhteisössä esiintyviä tartuntatauteja vastaan.

[36] Ks. 29.–31. kohta.
[37] Ks. 44.–46. kohta.
[38] Ks. 68.–70. kohta.
[39] Ks. esim. 31.–39. kohta.
[40] Ks. 74. kohta.
[41] Ks. yleiskommentti nro 3, 10. kohta.
[42] Ks. valtiosopimusoikeutta koskeva Wienin yleissopimus, 26 artikla.

63. Arvioidessaan, ovatko sopimusvaltiot noudattaneet velvollisuuksiaan ryhtyä toimenpiteisiin, komitea arvioi, onko velvollisuudet pantu täytäntöön kohtuullisesti ja oikeasuhteisesti kyseisten oikeuksien saavuttamisen kannalta, onko täytäntöönpanossa noudatettu ihmisoikeuksia ja demokraattisia periaatteita ja sovelletaanko siinä asianmukaista valvonta- ja vastuujärjestelmää.

64. Oikeutta sosiaaliturvaan saatetaan loukata tietoisilla teoilla eli sopimusvaltioiden tai muiden valtion puutteellisesti sääntelemien toimijoiden välittömillä toimilla. Loukkauksia ovat esimerkiksi harkitusti taannehtivat toimenpiteet, jotka ovat ristiriidassa 42. kohdassa tarkoitettujen ydinvelvollisuuksien kanssa; sellaisen lainsäädännön virallinen kumoaminen tai soveltamisen keskeyttäminen, jota sosiaaliturvaa koskevan oikeuden jatkuva nauttiminen edellyttää; aktiivinen tuki kolmansien osapuolten toimenpiteille, jotka ovat ristiriidassa sosiaaliturvaa koskevan oikeuden kanssa; keskenään erilaisten kelpoisuusehtojen soveltaminen vähäosaisten ja syrjäytyneiden henkilöiden sosiaaliturvaetuuksiin heidän asuinpaikkansa mukaan; ja naisten tai tiettyjen yksilöiden tai ryhmien oikeuksien aktiivinen epääminen.

65. Laiminlyöntiin perustuva loukkaus voi tapahtua, kun sopimusvaltio jättää ryhtymättä riittäviin ja asianmukaisiin toimiin toteuttaakseen oikeuden sosiaaliturvaan. Esimerkkejä näistä loukkauksista ovat se, että sopimusvaltio jättää ryhtymättä asianmukaisiin toimiin toteuttaakseen jokaisen oikeuden sosiaaliturvaan täysimittaisesti; jättää saattamatta voimaan asianmukaiset säädökset tai panematta täytäntöön toimintaperiaatteet, joilla oikeus sosiaaliturvaan on tarkoitus toteuttaa; jättää varmistamatta valtion eläkejärjestelmien taloudellisen kestävyyden; jättää uudistamatta tai kumoamatta lainsäädännön, joka on ilmeisessä ristiriidassa sosiaaliturvaa koskevan oikeuden kanssa; jättää sääntelemättä yksilöiden tai ryhmien toimintaa estääkseen niitä loukkaamasta oikeutta sosiaaliturvaan; jättää poistamatta viipymättä sellaiset esteet, jotka se on velvollinen poistamaan mahdollistaakseen yleissopimuksella taatun oikeuden välittömän toteutumisen; jättää täyttämättä ydinvelvollisuutensa (ks. 59. kohta); ja jättää ottamatta huomioon yleissopimukseen perustuvat velvollisuutensa tehdessään kahdenvälisiä tai monenvälisiä sopimuksia muiden valtioiden, kansainvälisten järjestöjen tai monikansallisten yritysten kanssa.

V. KANSALLINEN TÄYTÄNTÖÖNPANO

66. Pannessaan täytäntöön yleissopimukseen perustuvia velvollisuuksiaan sopimusvaltioiden on yleissopimuksen 2 artiklan 1 kappaleen mukaan toimittava "kaikin soveltuvin keinoin ja varsinkin lainsäädäntötoimenpitein". Jokaisella sopimusvaltiolla on harkintavaraa arvioidessaan, mitkä toimenpiteet soveltuvat parhaiten sen erityisiin olosuhteisiin. [43] Yleissopimus velvoittaa kuitenkin selvästi kunkin sopimusvaltion ryhtymään kaikkiin tarvittaviin toimiin varmistaakseen mahdollisimman pian, että jokainen nauttii oikeutta sosiaaliturvaan.

[43] Ks. komitean lausunto: An evaluation of the obligation to take steps to the "maximum of available resources" under an optional protocol to the Covenant (E/C.12/2007/1).

A. Lainsäädäntö, strategiat ja toimintaperiaatteet

67. Sopimusvaltioilla on velvollisuus toteuttaa kaikki asianmukaiset toimenpiteet, kuten lainsäädäntö, strategiat, toimintaperiaatteet ja ohjelmat, varmistaakseen, että oikeutta sosiaaliturvaan koskevat erityiset velvollisuudet tulevat täytetyiksi. Voimassa olevat säädökset, strategiat ja toimintaperiaatteet olisi arvioitava uudelleen, jotta varmistettaisiin, että ne täyttävät sosiaaliturvaa koskevan oikeuden edellyttämät velvollisuudet. Jos ne ovat yleissopimuksen vaatimusten vastaisia, ne olisi kumottava tai vaihdettava tai niitä olisi muutettava. Myös sosiaaliturvajärjestelmiä olisi seurattava säännöllisesti niiden kestävyyden varmistamiseksi.

68. Velvollisuus ryhtyä toimenpiteisiin velvoittaa sopimusvaltiot selvästi ottamaan käyttöön kansallisen strategian ja toimintaohjelman, joilla oikeus sosiaaliturvaan toteutetaan, jollei sopimusvaltio pysty selvästi osoittamaan, että sillä on olemassa kattava sosiaaliturvajärjestelmä ja että se arvioi tätä järjestelmää säännöllisesti uudelleen varmistaakseen, että se on sosiaaliturvaa koskevan oikeuden mukainen. Strategian ja toimintaohjelman olisi oltava perusteltuja kulloisissakin olosuhteissa; niissä olisi otettava huomioon miesten ja naisten yhtäläiset oikeudet sekä vähäosaisimpien ja syrjäytyneimpien ryhmien oikeudet; niiden tulisi perustua ihmisoikeutta koskeviin oikeussääntöihin ja periaatteisiin; niiden tulisi käsittää kaikki sosiaaliturvaa koskevan oikeuden näkökohdat; niissä tulisi määritellä saavutettavat tavoitteet tai päämäärät sekä aikataulu näiden saavuttamiselle sekä vastaavat kriteerit ja indikaattorit, joihin verraten näitä tavoitteita ja päämääriä olisi jatkuvasti seurattava; ja niiden tulisi sisältää mekanismit rahoitus- ja henkilöresurssien hankkimiseksi. Laatiessaan oikeutta sosiaaliturvaan koskevia kansallisia strategioita ja pannessaan niitä täytäntöön sopimusvaltioiden tulisi tarvittaessa käyttää hyväkseen Yhdistyneiden kansakuntien erityisjärjestöjen teknistä apua ja yhteistoimintaa (ks. VI osa).

69. Kansallisia sosiaaliturvan strategioita ja toimintaohjelmia laadittaessa ja täytäntöön pantaessa olisi noudatettava muun muassa yhdenvertaisuuden, sukupuolten tasa-arvon ja ihmisten osallistamisen periaatteita. Yksilöiden ja ryhmien oikeus osallistua sellaisiin päätöksentekoprosesseihin, jotka voivat vaikuttaa heidän mahdollisuuksiinsa käyttää oikeutta sosiaaliturvaan, tulisi sisällyttää erottamattomaksi osaksi kaikkia sosiaaliturvaa koskevia toimintaperiaatteita, ohjelmia ja strategioita.

70. Sosiaaliturvan kansallisen strategian ja toimintaohjelman sekä niiden täytäntöönpanon tulisi lisäksi perustua vastuuvelvollisuuden ja avoimuuden periaatteisiin. Myös oikeuslaitoksen riippumattomuus ja hyvä hallinto ovat olennaisia kaikkien ihmisoikeuksien tehokkaan täytäntöönpanon kannalta.

71. Jotta saataisiin aikaan toimintaympäristö, joka suosii sosiaaliturvaa koskevan oikeuden toteuttamista, sopimusvaltioiden tulisi ryhtyä asianmukaisiin toimenpiteisiin varmistaakseen, että yksityinen yrityssektori ja kansalaisyhteiskunta ovat tietoisia sen merkityksestä ja ottavat sen huomioon harjoittaessaan toimintaansa.

72. Sopimusvaltiot voivat katsoa aiheelliseksi saattaa voimaan puitelainsäädäntöä, jonka avulla oikeus sosiaaliturvaan toteutetaan. Tällaisella lainsäädännöllä voidaan säätää (a) tavoitteista tai päämääristä ja aikataulusta niiden saavuttamiseksi; (b) keinoista, joilla tavoite voidaan saavuttaa; (c) aiotusta yhteistyöstä kansalaisyhteiskunnan, yksityisen sektorin ja kansainvälisten järjestöjen kanssa; (d) prosessia koskevasta institutionaalisesta vastuusta; (e)

kansallisista mekanismeista sen seuraamiseksi; ja (f) oikeussuojakeinoista ja muutoksenhakumenettelyistä.

B. Hajauttaminen ja oikeus sosiaaliturvaan

73. Jos vastuu sosiaaliturvaa koskevan oikeuden toteuttamisesta on siirretty alueellisille tai paikallisille viranomaisille tai kuuluu perustuslailla säädettyyn liittovaltion elimen toimivaltaan, sopimusvaltiolla säilyy kuitenkin velvollisuus noudattaa yleissopimusta, ja siksi sen tulisi varmistaa, että nämä alueelliset tai paikalliset viranomaiset seuraavat tehokkaasti tarvittavia sosiaaliturvapalveluja ja -laitoksia sekä järjestelmän tehokasta täytäntöönpanoa. Sopimusvaltioiden on lisäksi varmistettava, etteivät nämä viranomaiset epää keneltäkään mahdollisuutta saada etuuksia ja palveluja syrjimällä häntä välittömästi tai välillisesti.

C. Seuranta, indikaattorit ja kriteerit

74. Sopimusvaltioilla on velvollisuus seurata tehokkaasti sosiaaliturvaa koskevan oikeuden toteutumista, ja niiden olisi otettava käyttöön sitä varten tarvittavat mekanismit tai instituutiot. Seuratessaan edistymistä sosiaaliturvaa koskevan oikeuden toteuttamisessa sopimusvaltioiden tulisi tunnistaa velvollisuuksiensa täyttämistä haittaavat tekijät ja ongelmat.

75. Seurantaprosessin helpottamiseksi olisi kansallisissa strategioissa tai toimintaohjelmissa määriteltävä sosiaaliturvaa koskevan oikeuden indikaattorit, jotta 9 artiklassa tarkoitettuja sopimusvaltion velvollisuuksia voidaan seurata kansallisesti ja kansainvälisesti. Indikaattorien tulisi kuvata sosiaaliturvan eri näkökohtia (kuten riittävyyttä, kattavuutta sosiaalisten riskien ja tapahtumien yhteydessä, kohtuuhintaisuutta ja saavutettavuutta), ne olisi jaoteltava kiellettyjen syrjintäperusteiden mukaan, ja niiden tulisi koskea kaikkia sopimusvaltion oikeudenkäyttöalueella oleskelevia tai sen määräysvallassa olevia.

    Asianmukaisia indikaattoreita määritellessään sopimusvaltiot voivat käyttää ohjeenaan Kansainvälisen työjärjestön (ILO), Maailman terveysjärjestön (WHO) ja Kansainvälisen sosiaaliturvayhdistyksen (ISSA) meneillään olevaa työtä.

76. Kun sopimusvaltiot ovat määritelleet asianmukaiset indikaattorit oikeudelle sosiaaliturvaan, niitä kehotetaan asettamaan asianmukaiset kansalliset kriteerit. Määräaikaisraportoinnin aikana komitea toteuttaa sopimusvaltioiden kanssa "kartoitusprosessin". Kartoituksessa sopimusvaltiot ja komitea käsittelevät yhdessä indikaattoreita ja kansallisia kriteerejä, ja näiden perusteella asetetaan tavoitteet, jotka pyritään saavuttamaan seuraavalla raportointikaudella. Seuraavien viiden vuoden aikana sopimusvaltiot käyttävät näitä kansallisia kriteerejä, jotta voidaan helposti seurata, miten ne toteuttavat oikeutta sosiaaliturvaan. Sen jälkeen seuraavan raportointiprosessin aikana sopimusvaltiot ja komitea tarkastelevat, onko kriteerit saavutettu, ja käsittelevät mahdollisesti koettujen ongelmien syitä.[44] Asettaessaan kriteerejä ja laatiessaan raporttejaan sopimusvaltioiden tulisi hyödyntää Yhdistyneiden kansakuntien erityisjärjestöjen ja ohjelmien laajoja tieto- ja neuvontapalveluja.

---

[44] Ks. yleiskommentti nro 14 (2000) oikeudesta korkeimpaan saavutettavissa olevaan terveyteen (12 artikla), 58. kohta.

D. Oikeussuojakeinot ja vastuuvelvollisuus

77. Henkilöillä tai ryhmillä, jotka ovat kokeneet oikeuttaan sosiaaliturvaan loukatun, tulisi olla mahdollisuus käyttää tehokkaita tuomioistuimissa käytettäviä tai muita asianmukaisia oikeussuojakeinoja sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla.[45] Kaikilla, joiden oikeutta sosiaaliturvaan on loukattu, olisi oltava oikeus asianmukaiseen hyvitykseen, kuten erilaisiin korvauksiin tai takeisiin siitä, ettei loukkaus toistu. Kansallisten erityisvaltuutettujen, ihmisoikeuskomissioiden ja vastaavien kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden olisi sallittava käsitellä kyseisen oikeuden loukkauksia. Oikeussuojakeinojen käyttämiseen olisi annettava oikeusapua täysimääräisesti käytettävissä olevien voimavarojen mukaan.

78. Ennen kuin sopimusvaltio tai muu kolmas osapuoli ryhtyy mihinkään toimiin, joilla puututaan sosiaaliturvaa koskevaan yksilön oikeuteen, asianomaisten viranomaisten on varmistettava, että nämä toimet suoritetaan lain edellyttämällä tavalla, ne ovat sopusoinnussa yleissopimuksen kanssa ja niihin sisältyy: (a) mahdollisuus kuulla tosiasiallisesti niitä, joita asia koskee; (b) oikea-aikainen tietojen antaminen ehdotetuista toimenpiteistä kaikilta osin; (c) ilmoitus ehdotetuista toimista kohtuullisen hyvissä ajoin ennakolta; (d) muutoksenhakuoikeus ja oikeussuojakeinot niille, joita asia koskee; ja (e) oikeusapu oikeussuojakeinojen käyttämistä varten. Jos tällaiset toimet perustuvat henkilön kykyyn rahoittaa sosiaaliturvajärjestelmää, on otettava huomioon hänen maksukykynsä. Missään olosuhteissa yksilöltä ei saisi riistää etuutta syrjivin perustein tai 59. kohdan (a) alakohdassa määriteltyä etuuksien välttämätöntä vähimmäistasoa.

79. Sosiaaliturvaa koskevan oikeuden tunnustavien kansainvälisten asiakirjojen sisällyttäminen kansalliseen oikeusjärjestykseen voi merkittävästi laajentaa korjaavien toimenpiteiden soveltamisalaa ja lisätä niiden tehokkuutta, ja siihen olisi kehotettava. Kun yleissopimus on sisällytetty kansalliseen oikeusjärjestykseen, tuomioistuimet voivat ratkaista sosiaaliturvaa koskevan oikeuden loukkaamiset viittaamalla suoraan yleissopimukseen.

80. Sopimusvaltioiden olisi kehotettava tuomareita ja muita lakimieskunnan jäseniä kiinnittämään tehtäviään suorittaessaan nykyistä suurempaa huomiota sosiaaliturvaa koskevan oikeuden loukkauksiin.

81. Sopimusvaltioiden tulisi kunnioittaa, suojella, helpottaa ja edistää ihmisoikeuspuolustajien ja muiden kansalaisyhteiskunnan jäsenten työtä auttaakseen vähäosaisia ja syrjäytyneitä yksilöitä ja ryhmiä toteuttamaan oikeutensa sosiaaliturvaan.

VI. MUIDEN TOIMIJOIDEN KUIN VALTIOIDEN VELVOLLISUUDET

82. Sosiaaliturvaa käsittelevien Yhdistyneiden kansakuntien erityisjärjestöjen ja muiden kansainvälisten järjestöjen, kuten ILOn, WHO:n, Yhdistyneiden kansakuntien elintarvike- ja maatalousjärjestön, Yhdistyneiden kansakuntien lastenrahaston, Yhdistyneiden kansakuntien asuinyhdyskuntaohjelman, Yhdistyneiden kansakuntien kehitysohjelman ja ISSAn, sekä kauppaa käsittelevien kansainvälisten järjestöjen, kuten Maailman kauppajärjestön, olisi

[45] Ks. yleiskommentti nro 9 (1998) yleissopimuksen kansallisesta soveltamisesta, 4. kohta.

toimittava tehokkaasti yhteistyössä sopimusvaltioiden kanssa toteutettaessa oikeutta sosiaaliturvaan, perustaen toimintansa niiden asiantuntemukseen.

83. Kansainvälisten rahoituslaitosten, erityisesti Kansainvälisen valuuttarahaston ja Maailmanpankin, tulisi ottaa oikeus sosiaaliturvaan huomioon luotonantopolitiikassaan, luottosopimuksissaan, rakennesopeutusohjelmissaan ja vastaavissa hankkeissaan [46] edistääkseen etenkin vähäosaisten ja syrjäytyneiden yksilöiden ja ryhmien mahdollisuuksia nauttia oikeutta sosiaaliturvaan ja estääkseen sen vaarantumisen.

84. Kun komitea käsittelee sopimusvaltioiden raportteja ja niiden kykyä täyttää velvollisuutensa toteuttaa oikeus sosiaaliturvaan, se tarkastelee myös kaikkien muiden toimijoiden antaman avun vaikutuksia. Ihmisoikeuksia koskevien oikeussääntöjen ja periaatteiden sisällyttäminen kansainvälisten järjestöjen ohjelmiin ja toimintaperiaatteisiin helpottaa suuresti sosiaaliturvaa koskevan oikeuden toteuttamista.

---

[46] Ks. yleiskommentti nro 2 (1990) kansainvälisen teknisen avun toimenpiteistä (yleissopimuksen 22 artikla).